

AULIS TYNKKYNNEN

ARKKITEHTUURIN SYÖVEREISSÄ

MAALAIPOIKA RAKENTAMISEN IHMEMAAILMASSA

© 2024 Aulis Tynkkynen

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-7136-5

kannen kuva: New York 2011, Asta Kaitila

AULIS TYNKKYENEN

ARKKITEHTUURIN SYÖVEREISSÄ

MAALAIKPOIKANA

RAKENTAMISEN IHMEMAAILMASSA

SISÄLLYSLUETTELO

LUKIJALLE – 5

ARKKITEHTUURI – 7

MUUT TAITEET JA ESTETIIKKA – 23

KAUPUNKIKESKUSTAT – 34

ARKADIT – 48

KAAVOITUSTOIMINTA – 55

ARKKITEHTIKILPAILUT – 61

TUTKIMUSTYÖ – 78

OMAT TALOT – 92

**KOKEMUKSIA JA NÄKEMYKSIÄ RAKENNETUN YMPÄRISTÖN
DIGITALISAATIESTA – 117**

LUKIJALLE

Arkkitehtuuri ja rakentaminen ei ollut minulle itsestään selvä ammatillinen valinta. Jonkinlaista kiinnostusta alaan minulla oli jo keskikoulun lopulla ja lukioaikaan, mutta arkkitehtuurin opiskelijaksi päädyin vähän sattumalta. Olin aika hyvä matikassa ja kuvaamataidossa, ja arkkitehtuurissa arvelin näiden ominaisuuksien jotenkin yhdistyvän. Arkkitehtien kuvittelin myös tienaavan aika hyvin. Näillä perusteilla pyrin kesällä 1972 alaa opiskelemaan ja päädyin sitten Tampereen teknillisen korkeakoulun (TTKK) arkkitehtiosastolle, josta valmistuinkin joulukuussa 1980.

Rakentamisesta ei ollut oikein muutakaan tuntumaa. Isäni ei ollut rakennusmies eikä kotikylässäni kovin paljon muutenkaan rakennettu. Sotien jälkeen oli tietysti ollut ahkera rakentamisvaihe, mutta 1960-luvulla elettiin enimmäkseen jo aiemmin tehdyissä rakennuksissa. Oppikoulutaajamissa Punkasalmella ja Parikkalassa oli tietysti jonkun verran isompaa rakennettua ympäristöä.

Ulkopuolisuus arkkitehtuuriin ja rakentamiseen jatkui isolta osin vielä 1970-luvulla. En juuri joutunut tai päässyt rakennustyömaille harjoittelemaan, vaan kesät kuluivat muissa töissä. Opiskelussanikin painottui yhdyskuntasuunnittelu, josta sitten tuli iso osa varsinaista työuraani. Arkkitehtuuri rakennusten suunnittelun mielessä oli opiskelussani sivuaineena, ja sen kanssa toiminta myöhemminkin lähinnä oman toimen ohella. Konkreettisiin rakennushankkeisiin törmäsin ensin vanhempieni ja oman perheeni talojen kautta.

Työurani oli pääasiassa julkishallinnollista viranhoitoa. Voisi sanoa, että arkkitehtuurin osuus siinä väheni tehtävien vaihtuessa. Iisalmessa 1981–91 työni rajoittui lähinnä kaavoitukseen, jossa arkkitehtuuri on toki yhtenä keskeisenä juonteena. Loviisassa 1991–2001 hallinnollisilla tehtävillä oli paljon keskeisempi asema. Ympäristöministeriön tehtävät 2002–2017 vaihtelivat, mutta niitä voi kuvata lähinnä hallintovirkamiehen työksi.

Otettani arkkitehtuuriin pyrin kyllä parantamaan leipätyön ohella muun muassa tutkimustyöllä ja osallistumalla kilpailuihin.

Tässä kirjassa kuvaankin pääasiassa varsinaisen virkatyöni ohella tapahtunutta. Luvussa ARKKITEHTUURI kuvailen yleisesti suhdettani tuohon ammattiin ja taidemuotoon ja pienessä luvussa MUUT TAITEET JA ESTETIIKKA muihin taiteisiin. Luvussa KAUPUNKIKESKUSTAT käyn läpi tätä itselleni myös arkkitehtonisesti tärkeintä osa-aluetta. Luku ARKADIT käsittelee mielestäni liian vähälle huomiolle jäänyttä rakentamisen osaa ja mahdollisuutta.

Luku KAAVOITUSTOIMINTA selvittää vähän tarkemmin töitani yhdyskuntasuunnittelussa. Luvussa ARKKITEHTIKILPAILUT käyn läpi kilpailut, joihin olen osallistunut. Maan lähelle palaan luvussa OMAT TALOT, jossa kerron niiden suunnittelusta ja rakentamisesta. Luku TUTKIMUSTYÖ kertoo muun muassa jatko-opinnoistani. Kirjan päätän 2015 kirjoittamallani pohdiskelulla KOKEMUKSIA JA NÄKEMYKSIÄ RAKENNETUN YMPÄRISTÖN DIGITALISAATIOSTA.

Osan jutuista olen aiemmin julkaissut perustamassani Facebookin ryhmässä TTKK A-72, jossa on kurssikavereitani opiskeluajalta. Juttuaihioita kommentoineille ystäväilleni kiitokset.

maaliskuussa 2024

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Jukka Aho'.

ARKKITEHTUURI

Jos näkisin arkkitehtuurin vain isolla A:lla eli ”sankariarkkitehtuurina”, ei minulla siitä olisi paljon muistelemista. Kun näkökulmani on toinen ja olen arkkitehtuurin parissa aika paljon elänyt ja työskennellytkin, on siitä sentään jotain sanottavaa kertynyt. Luulen kyllä, että aika moni saman tutkinnon suorittanut, moni kurssikaverinikin, ymmärtää näitä aatoksia eli etten ole niiden kanssa yksin. Ovathan nekin tietysti suurelta osin myös opetuksesta ja keskusteluista opittuja.

Arkkitehtuurin syövereihin jouduin tai pääsin opiskelusuunnan valinnan kautta. Ajatus arkkitehdin ammatista oli kypsynyt vähitellen lukioaikaan. Keväällä 1972 se oli jo aika vakiintunut, mutta varapolkujakin yliopistoihin oli. Selviytyminen pääsykokeista Tampereen teknilliseen korkeakouluun (TTKK) ratkaisi kuitenkin tulevaisuuden.

Taustani arkkitehtuuriin oli varmaan perifeerisimmästä päästä. Ainakin silloin, kun opiskeluni aloitin eli 1972, vain harvat olivat maalta, pienviljelijätaustasta puhumattakaan. Professori Erkki Helamaa (1924–2014) oli joskus nimennyt tällaisiksi kaksi omista oppilaistaan, minut ja Matti Vatilityn (s. 1951). Mattiin tutustuinkin jo opiskelujeni alussa, koska hän oli opintoneuvojana. Myöhemmin (2002–2017) hän oli työtoverini

ympäristöministeriössä, alkupuoliskon (2002–2010) myös esimieheni.¹

Lapsuuteni kansakoulut, Rajavaara (I-II luokka) ja Naaranlahti (III-IV) luokka, 1920-luvun tyyppiset koulurakennukset, jotka ainoina erottuivat ympäristöstään. Kuvat vuodelta 1994.

¹ Helsingin Sanomissa (HS) oli 27.3.2021 Matin haastattelu hänen täyttäessään 70 vuotta. Sen mukaan hänen lähtökohtansa todellakin olivat aika samanlaiset kuin omani.

Juhani Pallasmaan, Marja-Riitta Norrin ja Timo Vormalan muistokirjoituksen mukaan Kristian Gullichsen (1932–2021) oli todennut, että puolet arkkitehtuurista on tuuria (HS 9.4.2021). Tarmo Mannihan tunnetusti arvioi myös yleensä kulttuurissa vain puolet olevan kelpo tavaraa, tosin hieman rumemmin sanoin.

Minusta arkkitehtuuriin liittyi opiskeluaikanani melkoinen hybris. Tavoiteltiin suuren sankariarkkitehdin statusta. Siihen piti pyrkiä kovan kilvoittelun kautta, mutta piti myös uskoa omiin lahjoihinsa, mahdollisesti jopa nerouteen², koska suuret sankarit ”isolla A:lla” esitettiin jotenkin neroina. Kun kilpailussa vain muutamat saattoivat voittaa, oli muiden osana pettymys tai toisenlaisen totuuden etsiminen.³

Modernistiseen arkkitehtioppiin liittyi myös klassisten tyylikeinojen ja koristeiden kieltö. Opin asian niin, että on luvallista näyttää rakenne (konstruktivismi) ja toiminta (funktionalismi) ja sitten on lupa julkisivuissa myös abstraktiin jäsentelyyn (tätä Tapani Eskola kutsui neoplastismiksi), johon jotkut yrittivät sovittaa esimerkiksi kultaisen leikkauksen mukaisia suhteita, mutta johon uskottiin kai olevan tai ei olevan yleensä ”silmää”. Minulla ei sitä ollut, ja siksi sorruin

² Kehitystäkin taitaa tapahtua, kuten professori Pirjo Sanaksenaho todistaa (HS 10.3.2024): ”Ilman muuta olen tyytyväinen siihen, että miesnero-ajattelu on hiipunut, ja myös meidän opiskelijoidemme keskuudessa”, hän sanoo. ”Nerokultin vaalimisen sijaan he ajattelevat, että yhdessä tekeminen on tärkeää.”

³ Tämä ajatus lienee edelleen yksi keskeisistä, ellei keskeisin arkkitehtuurin määrittymisessä. Suuret rakennukset ja niihin liittyvät kilpailumenestykset ovat arkkitehtisankarin mitta. Kilpailut ovat mielestäni kyllä ihan OK, omasta suhteestani niihin vähän enemmän jutussa ARKKITEHTIKILPAILUT.

kieltämään moisen ja perinteen pauloihin 1950-luvun ”tradiksien” tapaan.

Arkkitehti-lehdessä julkaistiin mielenkiintoinen kuva vanhasta ladon seinästä. Kuvaan oli liitetty pohdintaa, jonka ymmärsin modernistisen julkisivun luomistuskaksi. Enpähän tainnut olla tässäkin asiassa ihan yksinäinen.

Tuomas Uusheimo: ”Ladon julkisivun epätavanomainen pelkistetyt moderni sommittelu palautti mieleeni nuorena opiskelijana piirtämäni harjoitustyöt – loputtomat yritykset muovata julkisivusta taideteos. Nyt luulen ymmärtäväni, että lähtökohtani tehtävään olivat väärät. Form follows function.” (Arkkitehti 2–2021)

Luulen, että takamatkani lähdössä⁴ sai minut suuren epävarmuuden tilaan. Lukion rutiinit olin oppinut keskikoulun

⁴ Enhän ollut edes nähnyt ketään arkkitehtia enkä oikein tyyllirakennuksiakaan ennen pääsykokeita enkä saanut minkäänlaisia rutiinikokemuksia suunnittelutyöhön.

KIRJASSA KERRON KOKEMUKSIANI JA NÄKEMYKSIÄNI ARKKITEHTUURISTA JA RAKENTAMISESTA. NIITÄ ON
KARTTUNUT ARKKITEHTUURIN PERUS- JA JATKO-OPINNOISTA SEKÄ TYÖSTÄ JA HARRASTUKSISTA,
ENIMMÄKSEEN VARSINAISEN VIRKAMIESURAN SIVUSSA JA RINNALLA.